

Kan gütme sebeble işlenen katiller hakkında kanun lâyihası ve Adliye encümeni mazbatası(1/626)

T. C.

Başvekâlet

Kararlar müdürlüğü

Sayı: 6/1917

8 - VI - 1936

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

Kan gütme sebeble işlenen katiller hakkında Adliye vekilligince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetince 6 - VI - 1936 da Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası esbabı mucibesile birlikte sunulmuştur.

Başvekil

1. İnönü

Kan gütme sebeble işlenen katiller hakkındaki kanunun mucib sebepleri

Memleketimizin muayyen bazı mntakalarında adam öldürmek suçlarının önemli yekûnlara çıkması bu yerlerin halkı arasında kan gütme davasının el'an yaşamakta olmasından ileri gelmektedir.

İnsanların henüz muntazam Devlet teşkilâtına malik bulunmadığı devirlerde cari şahsî intikam esasına dayanan bu kötü ananenin tesirinden her nasılsa kendilerini kurtaramamış olan bu aileler arasında mevcut husumetlerin gün geçtikçe daha ziyade kökleşerek her sene yüzlerce genç öldürülmekte olduğu gibi intikam hissile yapılan bu katiller çok vahşiyane ve töyler ürpertici şekiller almaktadır.

Her hangi bir sebeble öldürülmüş olan kimsenin kan hısımlarından olan erkekler bu ananeye göre maktulün bizzat intikamını almak mecburiyetindedirler. Fiili işlemiş olan suçlunun Adliyece takib edilerek mahkûm edilmiş olmasının ehemmiyeti yoktur. Öldürülenin kanının alınması lâzım olduğu cihetle katilin veya kan hısımlarından her hangi bir erkeğin behemehal öldürülmesi şarttır. Bu sebebledir ki her katli mukabil katiller takib etmekte ve bu halin ailelerden birisin de eli silâh tutacak erkek kalmayınca yahud o memleketten göç edinceye kadar yıllarca sürmekte olduğu görülmektedir.

Medenî milletler arasında şerefli bir mevki ihraz etmiş olan Türk milletinin modern prensiplere dayanarak yarattığı Cümhuriyet idaresinin memleketin bütününe nisbetle pek mahdud sahalara inhisar etmiş olsa dahi bir kısım ailelerin kan gütme gibi ibtidai zihniyetlerin zebunu olarak vahşi hislerle boğuşmalarına ve birbirlerini yok etmeğe çalışmalarına seyirci kalmasına imkân yoktur .

Bu sebeble tanzim edilmiş olan lâyihada kan gütme davası denilen bu sakim itiyadın kökünden yokedilmesi ve ocaklar yıkan canavarca katillerin önünün alınması için suçlunun bütün hısımlarının o memleketten uzaklaştırılması esasının kabulüne zaruret hâsıl olmuştur.

Adam öldüren kimsenin bu fiili evvelce kendi akrabasından birisini öldürdüğünü sandığı kimse yahud onun kan ve sıhrî hısımlarından birisi aleyhinde munhasıran kan gütme sebeble işlediği sabit olduğu takdirde failin kanunda yazılı kan hısımları ile yakın sıhrî hısımları oradan sürüleceklerdir. Kan gütme sebeble suçluyu katil filini işlemeğe azim ve tahrik etmiş olanlarla başkalarının azim ve tahrikine bilerek vasıta olanların akrabaları da aynı cezaya tâbi tutulacaklardır.

Suçlu hakkında Türk ceza kanununa göre muayyen olan müeyyidelerden başka kanunun tatbik edildiği bölgede mütemekkin bulunan hısımlarının sürülmeleri bu kötü ananeye uymak istidadında bulunanları maksadlarının mevkiî tatbika koymaktan men ve her halde tahdid edebilecek kuvvette bulunmakla beraber suçlunun o muhitte kimsesi kalmayacağı cihetle bu katli üçüncü ve dördüncü katillerin takib etmesine bu suretle meydan verilmeyecektir. Onun için bu hükmün suçlunun yalnız bu âdetin cari bulunduğu mntakada yerleşmiş olan akrabasına hasrı ve o mntaka ile alâkalarını tamamen kesebilmek için sürgün mahallinin de o yerden en aşağı beş yüz kilometre uzak olması muvafık bulunmuştur.

Tatbikatta keyfî muamelelere ve suiistimallere yol açmaması için sürgün edilmesi lâzımgelenlerin karabet dereceleri fail ile bir aile halinde yaşayıp yaşamamalarına göre kanunun birinci maddesinde açıkça gösterilmiştir. Bir aile halinde yaşayan insanlar arasındaki bağılık ve tesanüd ayrı yaşayan hısımlardan daha kuvvetli bulunduğu failin bir aile halinde yaşadığı bütün akrabaları sürgün cezasına tâbi tutulduğu halde kendileriyle bir aile halinde yaşamadığı akrabalarından ancak birinci maddede gösterilen derecelere dahil olanlar hakkında bu ceza tertib edilmiştir. Sıhrî hısımlığın bu hâdiselerde o derece kuvvetli bir rolü bulunmadığı cihetle kan hısımlardan dördüncü dereceye kadar olanlar tecziye edildiği halde sıhrî hısımlar yalnız ikinci dereceye kadar cezalandırılmışlardır.

Kanunun tatbiki için filin bu mntakada işlenmiş olması şart değildir. Suçlunun kanunun tatbik edildiği bölgede bulunan memleketini muvakkaten terkedipte katli bu bölge haricinde işlemiş veya işletmiş olması halinde de bu kanun hükümlerinin tatbikını gerektiren sebepler aynen mevcuttur. Fakat kanun İcra Vekilleri Heyetinin tayin ettiği yerlerde tatbik edileceğine göre bu yerler haricinde temekkün edenlere şamil olmayacaktır. Şu izahata göre katil cürmünün maddî ve manevî faillerinin cümlesi bu kanunun tatbik edildiği bölgede mütemekkin olmadıkları takdirde kanun yalnız bunlardan bu bölgede yerleşmiş olanların akrabaları hakkında tatbik edilecektir.

Sürgün müddetini tayinde suçluya verilecek cezanın miktar ve mahiyeti esas tutulmuştur. Sürgün cezası suçlunun idama mahkûmiyeti halinde müebbed, hürriyeti bağlayıcı ceza ile mahkûmiyeti takdirinde ise bu ceza miktarında olacaktır. Fakat hürriyeti bağlayıcı cezanın miktarı daha az olsa bile beklenen tesiri hâsıl etmesi için her halde üç seneden aşağı olmayacağı da tasrih edilmiştir.

Adam öldürmek suçu ceza ehliyetini haiz olmayanlar tarafından işlendiği takdirde bunların akrabaları hakkında sürgün cezası tatbik edilmeyecektir. Çünkü hareketlerinde şuur yoktur. İşledikleri suçu fark ve temyiz kabiliyetini haiz değildirler. Akrabalarına sürgün cezasının tatbik edilmesi bunları suçu işlemekten menedemez. Ancak bunları suçu işlemeğe azmettirenlerin veya tahrik edenlerin akrabaları hakkında kanun hükmünün daha şiddetli olarak tatbiki iltizam olunmuştur. Haklarında delillerin toplanmasındaki müşkülâtı nazara alarak kendilerini mesuliyetten kurtarmak için ehliyeti haiz olmayan bir küçüğe veya akıl hastalığı ile malûl birisine cürüm işleyen manevî faillerin hareketlerinde daha fazla redaet vardır. Bundan başka kan güdülen bu mntakalarda küçüklerin âlet olarak kullanılması itiyadî bir şekil almıştır. Bu itiyadın ve tabırlarındaki redaetin önüne geçmek için sürgün cezaları üçte bir nisbetinde artırılmıştır.

Bu kanun suçun munhasıran kan gütmeye sebebiyle işlenmesi halinde kabili tatbiktir. Binaenaleyh suçun işlenmesindeki saik kanunun tatbiki hususunda birinci derece ehemmiyettedir. Akrabasından birisini öldürmüş olan kimseye karşı memleketindeki ananeye tâbi olarak fail husumet besleyebilir. Fakat bu husumet onda katil suçunu işlemeğe sevkedecek kâfi bir muharrik vazifesini görmeyipte başka sebeplerin inzimamile suçu işlemiş olduğu takdirde bu kanunun tatbikine mahal yoktur. Faileri azmettiren ve tahrik edenler hakkında da bu mütalea aynen variddir. Bunun içindir ki, kanunun isabetle tatbiki suçun saikının isabetle tayinine bağlıdır.

Saik öldürülenin kanının behemehal alınması hakkındaki kötü ananeden ibaret kalmalıdır. Mükabil katli işleyen katil ilk katili veya hısımlarından her hangi birini mahza bu ananeye uyararak öldürdüğü sabit olduğu takdirde ki akrabası hakkında bu kanun hükümleri tatbik olunur.

Kanun bu sakim itiyadı ortadan kaldırmak maksadile vazedilmiş olduğuna göre katil yakın kan

hısnılarından biri aleyhine işlenmiş olan ilk katlin husule getirdiği elem ve gazabın buhran ve tesiri altında kalmayarak mücerred bu sakim ananeye tâbi olmak suretile mukabil katli işlemiş veya işletmiş olmalıdır. Eğer mukabil katil ilk katlin husule getirdiği haklı ve şiddetli elemnin tesiri altında hissiyatın feveranı neticesi olarak işlenmiş ise memleketinde yaşayan iptidai ve vahşi anane ile bir alakası bulunmayan katilin veya muharrikinin akrabası hakkında bu ananeyi yıkmak maksadile vazolunan bu kanun hükümleri bittabi tatbik edilmeyecektir.

Kanun hükümlerinin tatbik edilmesi için ilk katilin hükmen sabit olmasına lüzum yoktur. Kâfi delil elde edilememesinden dolayı ilk katil beraet etmiş de olabilir. Asıl aranılacak nokta beraet etmiş olsa dahi o şahsın katil olduğu hakkındaki kanaatin mukabil katli işleyende veya işletende hâsıl olmuş ve yerleşmiş bulunmasıdır. Hatta mukabil katli işleyen veya işleten şahsın ilk katili tayinde aldanmış olduğunun tahkikatı adliye ile sabit olmasının da ehemmiyeti yoktur. Onu katil olarak bellemiş ve memleketinde yaşayan anane icabı olarak mukabil katli işlemiş veya işletmiş olması kanun hükümlerinin akrabası hakkında tatbikını mecbur kılar.

Kanuna mukabil katli işleyen veya işletenin mukaddema öldürülen şahısla haiz olması icab eden karabet derecesi hakkında bir kayıd konmamıştır. Mahkeme katilin kanunun tatbik edildiği bölgede yaşayan ananeye uyarak maktulün intikamını aldığına kanaat getirirse maktul ile karabet derecesi uzak ta olsa bu kanunu tatbik edecektir.

Akrabaları hakkında kanunun tatbiki için mukabil katilde mânevî iştiraki olanların intikamı alınan maktul ile karabetleri mevcut olması zaruridir. Mukabil katli kendiliğinden işleyenler hakkında da bu karabet aranır. Çünkü aksi takdirde kan gütme saikinin kendilerinde mevcudiyetine ihtimal verilemez. Fakat başkaları tarafından ya azmettirilmenin veya tahrik edilmek suretile mukabil katli işleyenlerin akrabaları hakkında kanunun tatbiki için intikamını almağa vasıta oldukları maktul ile akraba olmalarına lüzum yoktur. Kendilerini azemettiren veya tahrik edenlerin kan güttüklerine vâkıf olmaları kâfidir.

Kan gütme itiyadile mücadele için vazolunan kanun bittabi bu itiyada bilerek vâsıta olanlar hakkında da tatbik edilecektir.

Sürgün cezası saikin kan gütme olduğu sabit olan hallerde tatbik edileceğinden faildeki kan gütme saikin ve sürgün edileceklerin faille olan karabet dereceleri ve temekkün ettikleri mahal itibarile bu kanun hükümlerine tâbi olup olmadıklarının tesbiti önemli tahkikata ihtiyaç göstereceğine binaen bu cezayı tatbik edecek mahkemenin faili muhakeme eden mahkeme olması zaruridir. Bu itibarla haklarında sürgün cezası tatbik edilecek olanlarla fail hakkında ki takibat ve tahkikatın bir arada aynı kanun yollarına tabi olmak suretile cereyan edeceği kanunun üçüncü maddesinde kabul edilmiştir.

Adliye encümeni mazbatası

T. B. M. M.
Adliye encümeni
Esas No. 1/626
Karar No. 42

8 - VI - 1937

Yüksek Reisliğe

Kan gütme sebeble işlenen adam öldürme veya öldürmeğe teşebbüs fiillerinin failleri haklarında tatbik olunacak muameleye dair Adliye vekilliğince hazırlanmış Yüksek Başvekâletin 8 haziran 1936 tarih ve 6/1917 numaralı tezkeresile gönderilen kanun lâyihası encümenimize havale

buyurulmuş olmakla Adliye vekili ve vekâlet Siyasî müsteşarı ve Ceza işleri umum müdürü hazır oldukları halde tetkik ve mütalea olundu.

Cümhuriyet idaresinin teessüsünden sonra kısmen azalmış olmakla beraber memleketimizin bazı mntakalarında kan gütme saiki ile adam

öldürme ananesinin halâ devam ettiği ve bu ananeye göre her hangi sebeble öldürülmüş olan bir kimsenin kan hısımlarından olan erkeklerin ve hatta icabında kadımların maktulün intikamını almak üzere katili ve bulunmadığı takdirde kan hısımlarından diğer bir erkeği öldürmesi şart olduğu ve katil hakkında Devlet kanunlarına göre verilecek ölümden gayri her hangi bir cezanın bu intikam hissini söndüremediği Hükümet mümessilleri tarafından verilen izahattan anlaşılmıştır.

İptidai devirlerden kalma bir zihniyetin eseri olan bu kötü ananenin velevki memleketin mahdud bazı yerinde olsun devamına seyirci kalmanın doğru olmadığına ve bu ananeyi kökünden kaldırmak için esaslı ve şiddetli tedbirler alınmanın lüzumuna kani olan encümenimiz lâyihasını esas itibarile kabule şayan görmüştür.

Ancak ceza hukukunun ana prensiblerinden biri olan mücazatın şahsî olması esasma aykırı olduğu cihetle lâyihadaki kan gütme saiki ile adam öldüren veya öldürmeğe teşebbüs eden veya başkalarını bu maksadla adam öldürmeğe azmettiren veya tahrik eyliyen ve kan gütme saikına vâkıf oldukları halde başkalarının azim ve tahrikine vasıta olanların hısımları hakkında sürgün cezası tatbikine dair olan hüküm kaldırılmış, bunun yerine bir emniyet tedbiri olmak üzere bunların muayyen bir mntaka dahilinde ikamet etmelerinin menî esası kabul edilmiştir.

Bu kötü ananenin izalesi için alınacak tedbirlerin müessiriyetini temin maksadile aynı zamanda öldürülenin hısımlarından birinin öldürüldüğünü veya öldürttüğünü zanneylediği kimseyi veya onun hısımlarından birini öldüreceğine dair kuvvetli emareler elde edildiği

takdirde hareketi henüz teşebbüs derecesine varmamış olsa bile bu şahsın da bir emniyet tedbiri olmak üzere muayyen bir mntaka dahilinde oturmaktan menedilmesi muvafık görülmüştür. Vatandaşlar için daha ziyade bir teminat olmak üzere bu (tedbirlerin) mahkeme kararile ittihaz olunabilmesi ve lâyihada olduğu gibi dördüncü dereceye kadar olan hısımlara değil daha yakımlarına hasrı ve kanunda birer birer tasrihi ve haklarında böyle bir tedbir alman kimselerin de itiraz ve temyiz yollarına müracaat edebilmeleri esası Hükümet mümessillerile mutabık kalınarak kabul olunmuştur.

Alınacak tedbirlerin muvakkat olmamakla beraber istilzam eden esbabın zovalı halinde yine mahkeme kararile kaldırılması mümkün olması bazı aza tarafından mütalea olunmuşsa da encümen ekseriyeti bunun daimî olması reyinde bulunmuştur.

Yukarıda arzedilen esasat dairesinde tadil edilerek kabul olunan kanun lâyihası Umumî heyetin tasvibine arzedilmek üzere Yüksek Reisiğe sunulur.

Ad. En. Rs.	Bu M. M.	Kâtib
Çorum	Erzurum	
<i>Münir Çağıl</i>	<i>Fuad Sirmen</i>	
Ankara	Antalya	Bursa
<i>Mümtaz Ökmen</i>	<i>Numan Aksoy</i>	<i>S. F. Talay</i>
Erzincan	İçel	Kayseri
<i>A. Fırat</i>	<i>H. Ongun</i>	<i>R. Özsoy</i>
Kocaeli		Kocaeli
<i>Ragıp Akca</i>		<i>Hayri Tan</i>
Manisa		Urfa
<i>Refik İnce</i>		<i>Fuad Gökbudak</i>

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

Kan gütme sebebiyle işlenen katiller hakkında kanun lâyihası

MADDE 1 — Adam öldürmek cürmünü işlediklerini veya işlemeğe teşebbüs ettiklerini sandıkları kimseleri veya bunların kan ve sıhrî hısımlarından birisini mücerret kan gütme sebebiyle öldürdükleri veya öldürmeğe teşebbüs ettikleri veya başkalarını bu cürmü işlemeğe azmettirdikleri veya tahrik ettikleri veya kan gütme saikına vâkıf olarak bu cürmü işlemek hususunda başkalarının azim ve tahrikine vasıta oldukları sabit olanlardan bu kanunun tatbik edildiği bölgede yerleşmiş şahısların aynı bölgede kendileriyle bir aile halinde yaşayan karıları ve bütün hısımlarıyla bir aile halinde yaşamayan karıları nesebden ve sebebden usul ve fûruları ve nesebden dördüncü dereceye kadar (Bu derece dahil) sebebden ikinci dereceye kadar (Bu derece dahil) civar hısımları suçluların idam cezasına mahkûmiyetleri halinde müebbed ve hürriyeti bağlayıcı bir cezaya mahkûmiyetleri halinde bu cezaya muadil müddetçe ve her halde üç seneden aşağı olmamak üzere memleketlerinden en aşağı beş yüz kilometre mesafede bir yere sürgün edilirler.

MADDE 2 — Adam öldürmek cürmü ceza ehliyetini haiz olmayan kimseler tarafından işlenmiş veya işlenmesine teşebbüs edilmiş olursa sürgün cezası bu kimseleri kan gütme sebebiyle cürmü işlemeğe azmettiren veya tahrik edenlerin mevcudiyeti halinde ancak bunların birinci maddede yazılı akrabaları hakkında fakat bu maddede yazılı cezalar üçte bir nisbetinde arttırılmak suretile tatbik olunur.

MADDE 3 — Bu kanuna tevfikân sürgün cezası tatbiki icab edenlerin tahkikat ve muhakemeleri adam öldürmek suçluları hakkındaki umumî usul hükümleri dairesinde yapılır.

ADLİYE ENCÜMENİNİN DEĞİŞTİRİŞİ

Kan gütme sebebiyle işlenen adam öldürme ve buna teşebbüs cürümleri failleri hısımları hakkında tatbik olunacak muameleye dair kanun lâyihası

MADDE 1 — Kan gütme sebebiyle adam öldüren veya öldürmeğe teşebbüs eden veya başkasını bu cürmü işlemeğe azmettiren veya tahrik eyleyen kimsenin cürüm işlendiği zaman bir dam altında yaşayan usul ve fûruları ve kardeşleri ve karı veya kocası ikametgâhlarının bulunduğu yerden başka bir yere nakledilirler.

MADDE 2 — Faille bir dam altında yaşamasalar bile cürüm işlendiği zaman failin ikametgâhının bulunduğu köy veya kasaba veya şehir içinde ikamet eden birinci maddede yazılı hısımlardan ve amca, dayı, hala, teyze, yeğen, kaynana, veya kaynatasından her hangi birinin de takdir edilecek lüzuma göre nakillerine karar verilebilir.

MADDE 3 — Kan gütme saikına vâkıf olduğu kimselerin azim veya tahrikine vasıta olarak adam öldüren veya öldürmeğe teşebbüs edenlerin birinci ve ikinci maddelerde yazılı derecelerdeki hısımlarından cürüm işlendiği zaman failin ikametgâhının bulunduğu köy veya kasaba veya şehir içinde ikamet edenlerin de takdir edilecek lüzuma göre nakillerine karar verilebilir.

MADDE 4 — Kan gütme saiki ile adam öldüren veya öldürmeğe teşebbüs edenler ve kan gütme saikına vâkıf olduğu kimselerin azim veya tahrikine vasıta olarak bu cürümleri işleyenler ve bu saiki bilerek cürme iştirâk etmiş olanlar haklarında da mahkûm oldukları cezanın çektirilmesinden veya bu cezanın bir suretle düşmesinden sonra birinci madde hükmü tatbik olunur.

MADDE 5 — Kasten öldürülen bir şahsın yukarıdaki maddelerde yazılı derecelerdeki hısımlarından birinin, öldürdüğünü veya öldürttüğünü zannettiği kimseyi veya onun yakınlardan birinin kan gütme saiki ile öldüreceğine veya öldürteceğine dair kuvvetli emareler mevcut olduğu takdirde Cumhuriyet müddeiumumisinin talebi ile ağır ceza işlerini gören mahkemece nakline karar verilebilir. Salâhiyetli mahkemenin tayininde ceza muhakemeleri usulü kanununun hükümleri caridir.

MADDE 6 — Haklarında nakil kararı verilenler ikametgâhlarının bulunduğu yerden beş yüz kilometreden daha az bir mesafe dahilinde ikamet edemezler. Bu mesafe dışında olmak üzere istedikleri yeri kendileri tayin edebilirler.

MADDE 7 — Kan gütme saiki ile işlenen adam öldürme veya öldürmeğe teşebbüs cürümleri hakkında verilen hükmün katileştikten sonra bu kanuna göre nakilleri lâzım gelenler hakkındaki karar Cumhuriyet müddeiumumisinin talebile duruşma yapılmaksızın hükmü veren mahkemece verilir.

Bu karar aleyhine, tebliğ tarihinden itibaren bir hafta zarfında haklarında nakil kararı verilenler tarafından itiraz olunabilir. İtiraz yazı ile veya bu hususta bir zabıt varakası yapılmak üzere mahkeme kâtibine yapılacak beyanla olur. İtiraz üzerine mahkeme duruşma yaparak karar verir. Bu kararlar C. M. umumisile haklarında karar verilenler tarafından temyiz olunabilir.

Duruşma ile temyize dair olan muameleler Ceza muhakemeleri usulü kanunu hükümleri dairesinde yapılır.

MADDE 8 — Hükûmetin 4 ncü maddesi aynen.

MADDE 4 — Bu kanun hükümlerinin tatbik olunacağı yerleri İcra Vekilleri Heyeti tayin eder.

MADDE 5 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

MADDE 6 — Bu kanunun icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

MADDE 9 — Hükûmetin 5 nci maddesi aynen.

MADDE 10 — Hükûmetin 6 ncı maddesi aynen.

6 - VI - 1936

Bş. V.	Ad. V.	M. M. V.
<i>İ. İnönü</i>	<i>Ş. Saracoğlu</i>	<i>K. Özalp</i>
Da. V.	Ha. V.	Mal. V.
<i>Ş. Kaya</i>	<i>Dr. T. R. Aras</i>	<i>F. Ağralı</i>
Mf. V.	Na. V.	İk. V.
<i>S. Arıkan</i>	<i>A. Çetinkaya</i>	<i>C. Bayar</i>
S. İ. M. V.	G. İ. V.	Zr. V.
<i>Dr. R. Saydam</i>	<i>Rana Tarhan</i>	<i>Muhlis Erkmen</i>

